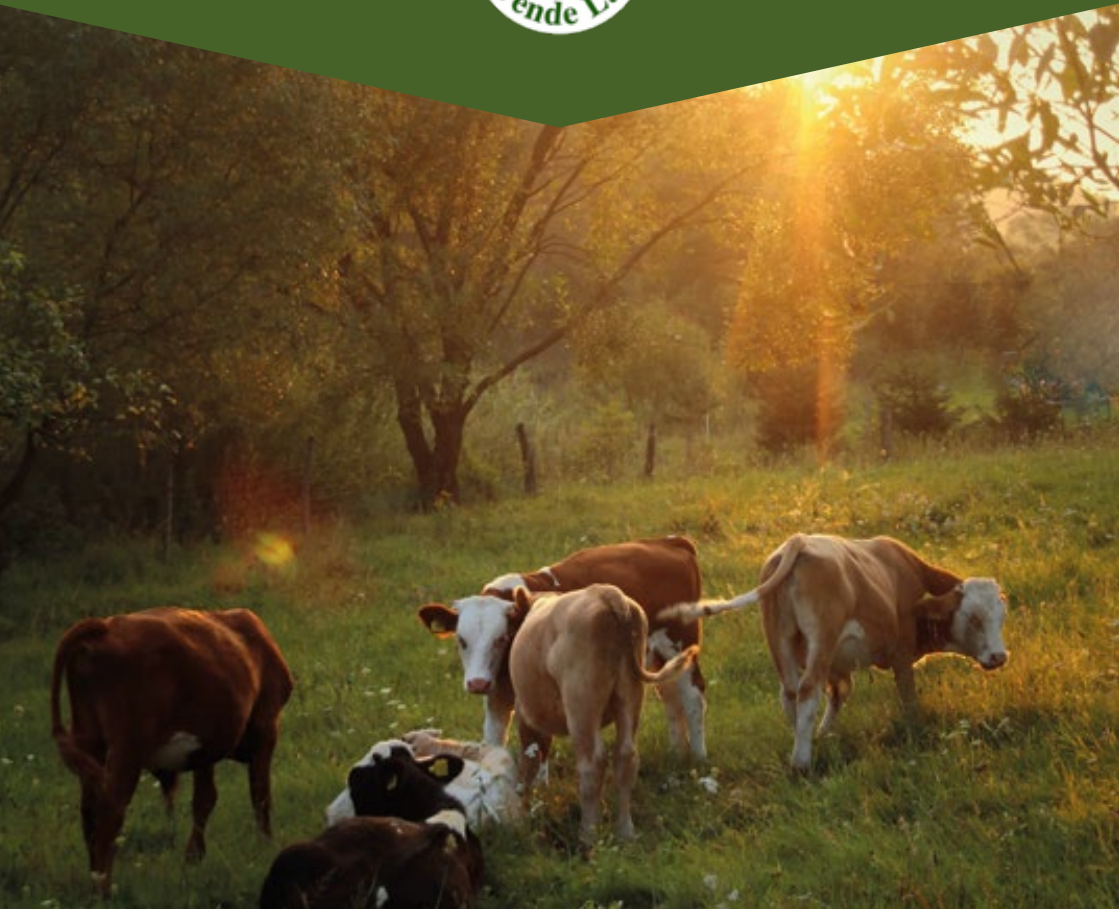

LEVENDE LAND

Medlemsblad for Frie Bønder

Forår 2021

Levende Land - Medlemsblad for Frie Bønder

Levende Land
- Medlemsblad for Frie Bønder

Udgives og redigeres af
Landsforeningen Frie Bønder –
Levende Land

Ansvarshavende redaktør:

Formand Tonny Klinch Hansen,
skovdal@profibermail.dk

www.friebonderlevendeland.com

**Indsendelsesfrist for bidrag til
næste nummer artikler og
debatindlæg: 01.07.2021**

Artikler:

Du kan kontakte os med en artikel-idé
eller forhøre dig om kommende temaer
for Levende Land.

Kontakt os på fbll@outlook.dk

Debatindlæg:

Debatindlæg som kommentarer til
artikler eller andre relevante emner.
Max 1000 anslag.

Layout:

Mediegrafisk Praktikcenter, Valby

Tryk:

Lasertryk

Copyright:

Levende Land – Medlemsblad for Frie
Bønder/forfatterne.

Forside billede:

Af Iga Palacz fra Unsplash

Indholdsfortegnelse

- 4** Formandsreplik, Tonny Hansen
- 6** Derfor blev jeg økolog, Hans Jørgen Nygaard
- 8** EU-MERCOSUR handelsaftalen og konsekvenserne for de mindre jordbrug, Ole Færgeman og Marie Klintrup
- 12** Hvis vi vil have et bæredygtigt landbrug, må vi betale mere for maden, Nanna Clifforth og Tannie Nyboe
- 15** 2020 set fra landet, Ole Kjærulff Davidsen
- 18** Medlemsportæt, Bo Fritz Glöde
- 22** Medlemsdebat: Formandens svar
- 23** Nyt fra bestyrelsen

Formandsreplik

Af Tonny Klinch Hansen

Kære Medlemmer

Foråret er begyndt at folde sig ud og jeg er glad for, at du nu sidder med årets første medlemsblad mellem hænderne.

Siden sidste blad fortsætter Covid-19 med at sætte dagsordenen, som også har betydet at aktiviteter i vores forening har måtte udskydes. Men vi glæder os over, at vi har fået en ny dato i kalenderen for det vigtige årlige landsmøde som ellers plejer at blive afholdt først på året. Jeg håber derfor at se mange af jer d. 29. maj, hvor vi skal mødes og bl.a. vælge nye medlemmer til bestyrelsen, have visionsdebat og blive inspireret af forperson for Andelsgårde, Rasmus Willig, som vil være årets oplægsholder.

I foreningen har vi siden sidst blandt andet beskæftiget os med hvorvidt den dårligt håndterede mink-skandale ville ende med en overkompensation til et landbrugserhverv, som i forvejen var på kanten af konkurs. Den bekymring delte vi bl.a. i Landbrugsavisen i december 2020. Desværre kunne vi konstatere, at vores bange anelser kom til at holde stik og mange minkavlere har nu fået en gylden vej ud af deres skrantende virksomhed - betalt af skatteyderne. Jeg er bekymret for om det på sigt vil skade landbrugserhvervets i forvejen haltende omdømme, når aftalen bliver rullet ud. Men sagen stiller skarpt på det helt presserende behov for at lave langsigtede og gennearbejdede politiske løsninger for afvikling af

de dele af den industrielle landbrugssektor, som udgør risici eller er til direkte skade for det fælles bedste - hvad end dette handler om folkesundhed, klima, biodiversitet eller samfundsøkonomien. Gad vide hvilket økonomisk ragnarok skatteyderne må punge ud til, når svinepesten rammer?

Jeg tænker nogle gange, at der på nogle punkter er ligheder mellem afviklingen af minkerhvervet og hvad små og mellemstore jordbrug udsættes for politisk. Hvor minkfarmene blev lukket i et hug, vil små jordbrug langsomt men sikkert fortsætte med at forsvinde, hvis den nuværende landbrugs politik fortsætter med tilskudsordninger og prisdannelse, som udelukkende skræddersyes til industrilandbruget. Begge erhverv kan snart være fortid. Forskellen er bare, at små landbrug må give op uden guldrandet skattefri kompensation.

Derfor fortsætter vi kampen for at tilskudsordninger skal være fair og på lige vilkår. Helt oplagt bør Danmark benytte sig af muligheden for større omfordeling af landbrugsstøtten. Bl.a. så mindre jordbrug får en højere støtte på de første hektarer. Dette har vi bl.a. kørt en lille kampagne sammen med Mellempolitik Samvirkes Århus-afdeling for at skabe opmærksomhed omkring.

En anden oplagt mulighed for at bruge landbrugsstøtten bedre, er at belønne de landbrug, som leverer på samfundets klima og biodiversitets ambitioner. Det har

Tonny Klinch Hansen - Privatfoto

bl.a. Økologisk Landsforening opfordret Landbrugs- og Fødevarerministeren til og den opfordring bakker vi fuldt ud op om. Her kan de mindre jordbrug spille en central rolle, da de bl.a. bruger markant mindre af den stærkt klimaskadelige kunstgødning og pesticider, som ødelægger biodiversiteten. Landbruget bliver nødt til at stoppe med at vende tilbage til de samme løsninger, som skaber problemerne. Vores medlemmer leverer på den grønne omstilling af landbruget og praktiserer gode eksempler på "nye" løsninger. Nytænkning krydret med det, som mange mindre

jordbrug gør hver eneste dag, må være den naturlige løsning.

Hermed en opfordring til, at vi alle husker og minder hinanden om, hvor vigtige os med mindre jordbrug er for samfundet og hvor meget resten af landbruget kunne lære af vores måde at drive jordbrug på!

Jeg håber I alle får et godt forår og dejlig sommer

- Tonny

Derfor blev jeg økolog

Af Af Hans Jørgen Nygaard, fhv. formand for FBLL

Hans Jørgen Nygaard - Privatfoto

Hvorfor blev jeg økolog? For at besvare det spørgsmål må jeg begynde et andet sted – hvorfor jeg blev landmand.

Jeg er født og opvokset på et mindre landbrug, det var i 1946, dengang var alle landbrug stort set økologiske, men det var ikke det jeg tænkte på i min ungdom, da erhvervsvalg skulle foretages. Jeg var naturligvis præget af min opvækst på et landbrug, og var ikke i tvivl om at jeg skulle vælge den vej. Jeg snuste også til andre erhverv, men vendte tilbage til landbruget, det var her jeg syntes, at jeg kunne udfolde mig bedst. Det er jo også et erhverv, hvor man er sin egen herre, og det taltale mig rigtig meget at man har mulighed for at lave sine egne eksperimenter og skabe en ramme for sit arbejdsliv.

Det førte for mig til forskellige driftsformer – køer og grise, kun grise og senere kun køer. Det har betydet flere flytninger mellem 5 forskellige ejendomme i forsøg på at kunne leve udelukkende af indkomsten fra landbrugsbedriften, men det lykkedes ikke. Jeg måtte tage arbejde uden for bedriften, en skilsmisse måtte jeg også igennem.

Det var først da min nuværende kone og jeg flyttede sammen, at tanken om at drive vores fælles landbrug økologisk tog form, året var 1995, salget af økologiske fødevarer var i vækst. Først og fremmest var det mejerivarer, der drev økologien frem.

Vores spirende interesse for at blive økologer voksede, ikke mindst fordi vi også her

Derfor blev jeg økolog

i det Nordjyske havde frontløbere på økologifronten. Det var først og fremmest Inge Lis og Aage Dissing på Jarmstedgaard, som fik omtale i medierne. Det var også dem der tog initiativ til at oprettelse af den Økologiske Jordbrugsskole i den tidligere Centralgaard i Store Vildmose.

Også Bageriet Aurion ved Hjørring var startet, det var Jørn Ussing Larsen, som udelukkende bagte brød af økologisk mel og havde stor succes med salget.

Her på ejendommen startede vi med en lille besætning af Hereford køer og en opdeling af den ene store kornmark til et sædskifte med korn og græs til kørne. Jeg deltog i forskellige kurser i økologisk jordbrug, vi var dengang medlem af Familiebruget, som havde en meget engageret konsulent, der brændte for økologien. Han fik startet en erfa-gruppe, hvor vi var en fem-seks stykker, der mødtes hos hverandre sammen med konsulenten. Her blev vi klædt på til at dyrke jorden økologisk.

Jeg mindes især en markvandring her hos os, hvor Familiebrugets medlemmer kom for at se på økologisk dyrkede marker. Vi gik i små grupper hen over en havremark i god vækst og min kone hørte hvordan deltagerne roste markens udseende – uden nævneværdig ukrudt og i god vækst. De var forundrede over, at det kunne lade sig gøre uden at være tilført kunstgødning, men blot blev næret af det nedpløjede kløvergræs og gødning fra vores køer.

Vi havde nemlig den holdning, at vi ikke ville have svinegødning fra egnens konventionelle svinefarme på vores økologiske marker og det viste sig, at vi kunne klare os uden.

Omkring vores dyr – så er de efter min mening en betingelse for at kunne drive en ejendom som vores økologisk. Vi har ingen indkøb af foderstoffer (kraftfoder), da de lever udelukkende af græs hele året rundt og de afregner fint hos Friland – seneste afregning gav + 9.50 kr. pr. kg. i økologitillæg!

Nu har vi drevet vores landbrug økologisk i 25 år og for os har der aldrig været tvivl om, at det var det rigtige valg. Det er en fornøjelse at se jorden blive mere frugtbar år efter år. Der er bedre tørkeresistens, ingen problemer med svampesygdomme eller lignende i kornet.

Men der dyrkes jo heller ikke korn efter korn i årevis, et fornuftigt sædskifte er en forudsætning for godt udbytte. Mindre pløjning er også vigtigt for at bevare jordens mikroliv og sikre bevarelse af humus og kulstoflagring. En sidegevinst er, at der er mere vildt og bedre biodiversitet. Jeg er også meget opmærksom på at behandle jorden nænsomt især med hensyn til komprimering af jorden, derfor har kæmpe traktorer ingen adgang på vores jord. Det kan gøre helt ondt i hjertet at se hvilke ødelæggelser nutidens kæmpemaskiner kan påføre den danske muld!

Jeg vil gerne understrege, at vi ikke har valgt økologien af økonomiske grunde, men fordi det er det bedste for både mennesker og dyrs sundhed – og til gavn for vores børn og fremtidige slægter at undgå kemi i vores fødevarer.

EU-MERCOSUR handelsaftalen og konsekvenserne for de mindre jordbrug

Af Ole Færgeman og Marie Klintrup, medlemmer af bestyrelsen

I februar var Frie Bønder - Levende Land medunderskriver på et åbent brev til danske politikere, der opfordrede til at revidere handelsaftalen mellem EU og Mercosur-landene. Brevet kan læses i sin fulde længde nedenfor og indeholder mange vigtige pointer om bl.a. klima og krænkelse af menneskerettigheder. Vi vil gerne uddybe lidt mere om, hvorfor vi synes det

er vigtigt, at vi, som foreningen for de mindre jordbrug i Danmark, bakker op om brevet og hvordan handelsaftalen vil kunne påvirke vilkårene for os.

Helt overordnet er handelsaftalen møntet på at fremme de store agroindustrier på begge sider af Atlanten og har på ingen måde fokus på at understøtte mindre og naturvenlige jordbrug nogen af stederne. Et af handelsaftalens centrale punkter er mere import af landbrugsvarer fra Sydamerika til Europa - herunder soya og oksekød. Dette fra de gigantiske sydamerikanske agroindustrielle virksomheder, som eksempelvis brasilianske Bom Futuro, som råder over mere end 500.000 hektar, hvor de primært producerer korn (1.7 mio tons årligt - herunder soya) og driver kvægdrift (130.000 kvæg). Det er den type virksomhed, som handelsaftalen vil knytte endnu tættere på det europæiske og danske landbrug. Dermed kommer aftalen

kommer til at gøre det endnu sværere for de mindre jordbrug herhjemme at konkurrere med industrilandbruget til trods for at de på mange måder er langt mindre ressourcekrævende. For at citere vores bestyrelseskollega Bo, som i vores drøftelser klogt skrev: "Det bliver op ad bakke, hvis vi herhjemme bliver pålagt diverse klimaafgifter på egen

"Det bliver op ad bakke, hvis vi herhjemme bliver pålagt diverse klimaafgifter på egen produktion og man samtidig laver samhandelsaftaler, som ser stort på netop klima, biodiversitet og miljø..."

produktion og man samtidig laver samhandelsaftaler, som ser stort på netop klima, biodiversitet og miljø. Sidst jeg så ud af

vinduet var her rigeligt med vand til mine køer, mens vandforbruget ved kødopdræt i mange tørrere egne er et problem og forårsager ørkendannelse og skovrydning."

Behovet for at stimulere et større forbrug af oksekød er i sig selv uforståeligt, når vi kender de klimamæssige konsekvenser. Endnu mere absurd bliver det, når en sådan handelsaftale kan være med til at presse prisen på oksekød længere ned. Det vil medføre at det bliver sværere for oksekød fra dansk kvæg, som lever af græs (og ikke soja) - med langt bedre dyrevelfærd og i sammenhæng med naturpleje - at konkurrere på prisen.

Handelsaftalen vil med sit ensidige fokus på agroindustrien altså fungere som endnu en tilføjelse til de i forvejen mange benspænd i

konkurrencen med industrilandbruget, som de mindre jordbrug herhjemme lever med. Derfor bakker Frie Bønder - Levende Land op om protesterne.

**Åbent brev til danske politikere:
Danmark bør ikke acceptere en handelsaftale som indebærer afskovning og krænkelse af menneskerettigheder**

Kære Folketingsmedlemmer og medlemmer af Europa-Parlamentet,

Vi skriver til Jer, fordi vi er oprigtigt bekymrede for de konsekvenser den kommende handelsaftale mellem EU og MERCOSUR-handelsblokken bestående af Brasilien, Argentina, Paraguay og Uruguay vil få for klimaet, naturen og oprindelige folk. Vi vil derfor opfordre Jer til at afvise det nuværende udkast til handelsaftalen, der vil føre til tab af biodiversitet og forstærke klimakrisen.

Flere studier og vurderinger peger på, at aftalen vil føre til øget import af blandt andet oksekød, soja og ethanol, som vil medføre mere skovrydning og øgede CO₂-udledninger, samt true oprindelige folk, der lever i og af naturen, ved at sætte deres landområder under voldsomt pres.

Danmark bør sikre, at en handelsaftale med MERCOSUR-landene afspejler den tid, vi lever i, og bidrager til at løse de akutte kriser, som verden står overfor. Der er i dag brug for handelsaftaler, som beskytter menneskerettigheder og vigtige økosystemer, fremmer bæredygtig levevis og gør en positiv

Kate Evans - CIFOR

forskul for klimaet. Derfor må Danmark ikke acceptere en handelsaftale, der fører til tab af biodiversitet og menneskerettighedskrænkelser, samt forstærker klimakrisen.

Danmark og EU har et ansvar. Hvert tredje

Foto - Shutterstock

minut er EU's forbrug medvirkende til, at der ryddes skov svarende til en fodboldbane i MERCOSUR-landene, og denne aftale vil udelukkende øge afskovningen, eksempelvis kan den forventede stigning i import af oksekød alene medføre en øget rydning af skov på 25 procent. Derudover kan aftalen ses som en belønning af Brasilien og en blåstempling af deres nuværende praksis, hvor skovrydningen i Amazonas de seneste to år har været på det højeste niveau i 12 år på trods af Brasiliens internationale forpligtelser i forhold til Paris-aftalen om at nedbringe skovrydning.

Den danske regering forhandler på baggrund af et 20 år gammelt mandat, som ikke nævner klima eller biodiversitet, og handelsaftalen reflekterer dermed ikke dagens

politiske kontekst, hvor Danmark bl.a. har ratificeret Paris-aftalen, og EU har vedtaget Green Deal. Selvom den kommende aftale indeholder et kapitel om bæredygtighed, hvori Parisaftalen nævnes, er der ingen sanktionsmuligheder. Afsnittet er dermed reelt set tandløst og uden effekt. Aftalen indeholder heller ikke nogen mekanismer til at sikre sporbarhed af produkter med høj risiko for skovrydning eller klagemuligheder for civilsamfundet.

Heldigvis er aftalen endnu ikke vedtaget, og I har derfor stadig mulighed for at stoppe den og kræve den genforhandlet.

Den fremlagte handelsaftale er allerede blevet mødt med megen kritik. Flere lande, navnlig Østrig og Frankrig, har meldt ud,

at de ikke kan støtte aftalen. Samtidig har Europa-Parlamentet besluttet, at de heller ikke kan bakke op om den aftale, Kommissionen har fremlagt. Desværre betyder dette ikke, at aftalen afvises. Portugal har netop overtaget EU-formandskabet og har som et af deres erklærede mål at få aftalen vedtaget. Samtidig arbejder Kommissionen på forskellige løsninger for at få deres nuværende bud på en aftale igennem – disse tilføjelser vil dog ikke løse problemerne, men kun være med til at presse en problematisk aftale igennem. Vi opfordrer Jer til at lægge pres på den danske regering og EU ift. ikke at godkende det nuværende udkast til en aftale.

EU bør i stedet bruge sin position som et attraktivt og købekraftigt marked til at lave

handelsaftaler, som er i tråd med intentionerne i European Green Deal. Alle fremtidige handelsaftaler bør sikre stærke og forpligtende mekanismer, som værner om klima, miljø, menneskerettigheder og oprindelige folk, samt sætter menneskelig velfærd i fokus. Det bør være et bindende krav i alle handelsaftaler, at parterne beviser, at de vil respektere Paris-aftalens 1,5 graders målsætning. Dette er ikke tilfældet for det nuværende udkast til en handelsaftale med MERCOSUR-landene, og aftalen bør derfor genforhandles og ikke blot ændres i form eller splittes op.

EU skal kræve, at MERCOSUR-landene beviser, at de vil respektere Paris-aftalen, stoppe afskovning, fremme biodiversitet og oprindelige folks rettigheder, før en aftale kan indgås.

Danmark vil være et grønt foregangsland, nu er det tid til at vise, at vi faktisk mener disse ord:

Danmark må derfor ikke acceptere en handelsaftale, der fører til tab af biodiversitet, krænker oprindelige folks rettigheder og påvirker klimaet negativt.

Med venlig hilsen

Verdens Skove, Greenpeace, NOAH, Global Aktion, Klimabevægelsen, Mellemløst Samvirke, Rådet for Grøn Omstilling, Amnesty International, Danmarks Naturfredningsforening, WWF Verdensnaturfonden, Nyt Europa, Dansk Ornitologisk Forening, World Animal Protection, DiB, IWGIA, Den Grønne Studenterbevægelse, Fridays for Future, Frie Bønder - Levende Land, Det Fælles Bedste, Tag Klimaansvar

Hvis vi vil have et bæredygtigt landbrug, må vi betale mere for maden.

Af Nanna Clifforth og Tannie Nyboe, medejere af Mosegården Jordbrug

I 2018 købte vi en gård med en drøm om at drive jordbrug på miljøets præmisser. Vores drøm lever endnu, men vi har erkendt, at hvis vi som samfund skal have en bæredygtig madproduktion, kræver det et opgør med discount-kulturen, skriver medejere af Mosegården Jordbrug Nanna Clifforth og Tannie Nyboe i dette debatindlæg som blev bragt i Information d. 22. januar 2021

I 2018 købte vi en gård ti kilometer fra Holbæk i en lille landsby, der hedder Krøjerup. Det meste af vores jord er forpagtet ud, mens vi selv dyrker grøntsager på under én hektar.

Vi dyrker jorden på miljøets og fællesskabets præmisser, hvilket betyder, at vi dyrker jorden i stedet for afgrøderne. Vi pløjer ikke, vi tilføjer kompost og bruger grøngødning. Vi integrerer biodiversiteten ved at etablere levende læhegn, vi har blomsterstriber og mange forskellige afgrøder.

At dyrke på fællesskabets præmisser betyder for os, at vi har valgt en model, hvor aftagere – andelshavere, kalder vi dem – køber en andel af sæsonen på forhånd uden at vide præcis, hvad de får. Det afhænger af, hvordan vejret og skadedyrene arter sig. Vi forsøger at involvere andelshaverne i jordbruget, så de ved, hvor deres mad kommer fra, og hvordan den bliver produceret.

2019 var vores første sæson. Vi lavede jordbrug ved siden af andre job og producerede til 31 andelshavere, som havde købt 16 ugers grøntsager – én kasse om ugen. I 2020 udvidede vi og forsøgte at skabe en

afsætningsmodel, hvor jordbruget skabte en indkomst. Vi har produceret til 90 andelshavere, som har fået en grøntsagskasse hver uge i 20 uger, og så har vi også produceret til arrangementer og et par markeder.

Umuligt at leve af

2020 er slut, og vi har gjort regnskabet op. Vi har haft en omsætning på 300.000, da de fleste har betalt 3.500 for en andel. Fra-trækker vi udgifterne – 125.000 kr. for indkøb af kompost, redskaber, frø m.v., 50.000 kr. på afskrivning på maskiner, læhegn m.v., og 25.000 kr. som egenkapital – har vi tjent 100.000 kr. før skat.

Vi har haft én fuldtids- og én deltidsansat i jordbruget, som så kan dele de 100.000 kr. Det vil sige absolut ikke en løn, man kan leve af. Derudover har vi haft to-tre praktikanter fra marts til december, som har arbejdet gratis.

2020 har været en hård sæson. Det har været tørt, og vi har skullet omlægge fra græsmark, så udbyttet har ikke været imponerende. Forhåbentlig bliver jorden bedre, vi bliver bedre jordbrugere, så udbyttet vil blive

Hvis vi vil have et bæredygtigt landbrug, må vi betale mere for maden

Foto - Mosegården

bedre, og vi kommer til at sælge mere.

I år er planen at tjene 250.000 før skat, hvor vi er to personer fuldtids. Det bliver altså stadig ikke en løn, der er til at leve af. Derudover vil vi stadig være afhængige af gratis arbejdskraft, for at produktionen kan lade sig gøre. Vi har valgt, at vi vil producere mad til mennesker. Økonomisk var det måske smartere at producere til restauranter, som betaler en højere pris. Eller have jordbrug som showcase og primært leve af kurser og oplevelser.

Realiteten i vores produktion er, at hvis det skal løbe rundt, har vi brug for gratis arbejdskraft. For andre landbrug er det landbrugsstøtten. For de fleste er det gæld og et landbrug på bankens nåde og i sidste ende konkurs. Det er ikke et landbrug, vi kan være bekendt.

Mennesker skal erstatte maskiner

Banken og landbrugsstøtten tvinger landbrugene til at skalere op til skade for miljøet og livet på landet. Der kommer færre og færre mennesker i landbruget og på landet, som i stedet bliver forvandlet til store monokulturelle marker og skrigende svin i små stalde. Siden vi flyttede på landet, har begge nabo-gårde været til salg.

Gårdene er blevet købt af landbrug, som køber

jorden og lader husene stå tomme. De dyrker primært foderafgrøder på store arealer, hvor man aldrig ser et insekt eller et menneske. De kommer et par gange om året med store maskiner, mens lokalmiljøet bliver efterladt med luft fyldt med sprøjtegift og gyllestank. Hvis der skal mere liv på landet, skal der også flere hænder i jordbruget. Det er heldigvis også det, der er med til at gøre landbruget mere bæredygtigt. Flere hænder kan erstatte de store maskiner og de fossile brændsler. Men ja, så bliver maden dyrere, hvis de hænder skal have løn – men det er kun, fordi den har været for billig i lang tid. Tiden med store gratis energiinput som traktorer, pesticider og kunstgødning på miljøets bekostning er slut.

Sæt prisen på mad op

Det har aldrig været for pengenes skyld, at vi startede som jordbrugere, men det føles absurd, at vi tjener 90.000 kr. om året på at leje vores ene lade ud, hvilket er næsten det samme, som vi har tjent i jordbruget hele sidste år. Udlejningen kræver nærmest ikke, at vi rører en finger, men kan lade sig gøre, fordi vi havde økonomisk mulighed for at købe stedet. At producere ordentlig mad kan til gengæld ikke lade sig gøre økonomisk.

Vi kommer ikke udenom, at de fleste skal betale mere for mad, hvis ikke produktionen

skal smadre miljøet, som det gør i dag. Vi tænker, at mad skal koste det dobbelte, hvis ikke mere. Danskerne bruger cirka ti procent af deres indkomst på mad og drikke. Det er for lidt. Ikke alle har råd til at bruge mere på mad, men mange har.

Samtidig gør landbrugsstøtten, at mad kan sælges billigere, end den reelt er værd, og er derfor en støtte til forbrugerne, som også viser sig i dyrere jordpriser. Vi har brug for en radikalt anderledes landbrugspolitik i Danmark og EU, hvis vi vil et socialt, økonomisk og miljømæssigt retfærdigt jordbrug.

I stedet for at honorere intens, storskala, konventionel (animalsk) produktion og produktion af dårlig mad til forbrugerne, ville landbrugsstøtten kunne bruges meget anderledes. Man kunne honorere beskyttelsen af og leveringen af de fælles goder, jordbruget kan levere som biodiversitet, kulstofbinding og rent vand og luft.

Kræver store ændringer

Vi flyttede ud på landet for at skabe en anden madforsyning, men de fleste kan ikke gøre som os. De fleste har ikke adgang til jord og en gård og kan ikke låne sig til de millioner, det koster. Mange har ikke penge til at investere i produktionen, og mange har ikke råd til ikke at tjene penge til at begynde med.

Vores opråb handler ikke om, at vi skal have ondt af dem på landet eller pege fingre ad den klamme svineproduktion. Det handler om at forstå, hvad der skal til, hvis vi gerne vil have en bæredygtig madproduktion både miljømæssigt, socialt og økonomisk, og hvis vi vil have liv på landet i form af mennesker og biodiversitet.

Den udvikling, dansk landbrug har været gennem de sidste 50 år, er en politisk beslutning. Det betyder også, at det kan ændres. Der bliver givet masser af penge til teknologifix, mere klimavenlig animalsk produktion og laboratorier, der skal lægge planer for, hvad vi måske skal gøre om 20 år. Men vi ved jo allerede, hvad der skal til: Mindre jordbrug med flere hænder og færre jordopkøb af investorer, færre store maskiner og mindre energiforbrug, mere menneskemad og natur, mindre monokultur, foder og dyr. Der er ingen grund til at vente, og vi er mange, der allerede er i gang.

Vi har brug for jer byboere, madforbrugere og politikere. Vi har brug for, at I bruger de penge på mad, som det egentlig koster, og at I kræver fra politikerne, at de prioriterer de små jordbrug, fjerner den blinde hektarstøtte og støtter livet på landet, hvor en jordbruger bor på sin bedrift. Vi har brug for, at landet ikke kun opfattes som Udkantsdanmark, men som rammen for det gode liv. Det skal ikke være op til den enkelte hårdtarbejdende jordbruger at skabe en bæredygtig madproduktion. Lad os skabe oprøret sammen.

2020 set fra landet

Af Ole Kjærulff Davidsen

Set fra et land-perspektiv ser det forgangne år noget anderledes ud end det billede, den urbane presse tegner.

Krisen forårsaget af Covid-19 fortsætter tilsyneladende i det uendelige. Ved begyndelsen af 2020 samlede offentlighedens opmærksomhed sig om klimakrisen, men denne kom snart til at stå i skyggen af pandemien – skønt meget tyder på, at virus og klima er sider af den samme generelle krise forårsaget af et stadigt øget pres på naturgrundlaget, jf. f.eks. en nyligt udgiven rapport fra FN's biodiversitetspanel IPBES.

Kommentatorer fra det politiske centrum-venstre har jublet over, at epidemien omsider slap "solidariteten" løs i samfundet. Og ja, det er positivt, at der har været bred opbakning bag at beskytte gamle og udsatte. Det er også positivt, at den rutinemæssige, klimaskadelige pendling mellem hjem og arbejde blev afsløret som ganske unødvendigt tidsspilde. Endnu mere positivt er det, at det blev klart, at for flertallets vedkommende kan man lige så godt, ja faktisk meget bedre, passe sit arbejde fra sin bopæl på landet, fremfor på kontorer i byen. Pandemien har kort sagt demonstreret, hvad man egentlig kunne sige sig selv, at med tidens kommunikationstekniske hjælpemidler er der ingen saglig grund til at fortsætte, men tværtimod rigtig gode grunde til at rulle urbaniseringen tilbage.

Globalt set har virus-krisen imidlertid gjort de rige rigere og de fattige fattigere. Den har

gjort staterne og tech-monopolerne stærkere og civilsamfundet svagere. Ser man på landbruget specielt, har epidemien sat de mindre landbrug i den tredje verden, der producerer størsteparten af klodens madvarer, yderligere under pres, men den har også – ikke overraskende – vist, at landsbysamfundene er mindre sårbare end storbyerne.

I Europa har epidemien haft meget negative konsekvenser for de jordbrugere, der traditionelt har afsat deres produktion på lokale markeder, og priserne på landbrugsprodukter er generelt kommet under yderligere pres. Det er endnu for tidligt at sige, om strukturudviklingen i landbruget er yderligere accelereret, men den er næppe bremsset op.

I Danmark har epidemiens mest synlige konsekvens for landbrug og landdistrikter været den abrupte afvikling af minkindustrien. Der er egentlig ikke her tale om landbrug, men nærmere et sideerhverv til industrifiskeriet, der jo har leveret foderet. "Landbrug" bliver minkholdet kun for så vidt som, at fabrikerne ligger i landzone, og at minkgyllen ender på markerne. Det store mink-drama har først og fremmest haft konsekvenser derved, at det har kastet lys på emner, der ellers omhyggeligt har været unddraget offentlighedens søgelys.

Da minkene med et slag blev udryddet, viste

Bækkenlunds marker med Ravn Sø i baggrunden - Privatfoto

det sig, at dyrene i vid udstrækning blev passet af ukrainske "gæstarbejdere", der har boet her i landet med deres familier i årevis, og som nu straks må rejse "hjem". Det drejer sig måske ikke om meget mere end tusind mennesker, men deres skæbne minder os om, at langt flere såkaldte østarbejdere i landbrugsindustrien befinder sig i en lignende situation, uden de rettigheder, løn- og arbejdsforhold, som "rigtige danskere" ellers betragter som en selvfølge.

Da minkene med et slag forsvandt, trådte naboer og omkringboende frem og fortalte om, hvordan deres liv pludselig havde taget en positiv vending, for væk var stanken, mågeklatterne, hovedpinen og det stadige ubehag - selv ved vintertide. Det minder os om, hvilken forandring det ville betyde, hvis svinefabrikkerne også lukkede, og det sætter et grelt lys på den opførelse af nye svinestalde, der i øjeblikket gennemføres over det ganske land, ved hjælp af hundreder

millioner af offentlige støtte-kroner. Ja, det bliver pludselig helt klart, at udbygningen af den industrielle landbrugsproduktion spiller en vigtig rolle i flytningen af landdistrikternes befolkning til byerne, og at afviklingen af denne industri er en nødvendig, om end næppe tilstrækkelig, forudsætning for, at den demografiske udvikling kan vendes.

Og da minkene med et slag måtte og skulle udryddes, gik det op for alle, hvilken

betydning mikroorganismernes liv har for det menneskelige samfunds indretning: Covid-19 bestemte, at vi ikke mere skulle have mink, og i fremtiden vil denne og andre mikroorganismer f.eks. også bestemme, hvordan sameksistensen med andre dyrearter skal foregå. Det var denne erkendelse, der førte til svinefabrikanternes desperate orkestrering af Trump-inspirerede traktordemonstrationer - og det efterfølgende forsmædelige nederlag. Befolkningens flertal havde forstået, at mikrobiologien stiller betingelserne. Alle har set skriften på lystavlen: Next Stop Pig City.

Den animalske produktions krise afspejledes i den veganske bevægelses fremmarch; fødevarerindustrien repræsenteret af Landbrug og Fødevarer greb straks tendensen og proklamerede, at fremtiden tilhører en kost på planter, ikke kød. Det afgørende for den såkaldte fødevareklynge er nemlig ikke, at der spises kød frem for planter, men at produktionen foregår industrielt, at forarbejdningen foregår industrielt, og at distributionen sker via et anonymt, ureguleret verdensomspændende marked. Der er dog grund til at tro, at denne manøvre fra agroindustriens side bliver den sidste, for modsat alle tidligere såkaldte effektiviseringer er omkostningerne ved vertikale indendørs dyrkningssystemer, elektricitet som markafgrøde, sjæle-frit kød, larve-bøffer, etc., allerede kendte og let gennemskuelige.

Bon appétit!

Artiklen er oprindelig bragt på LandetNu.dk

Medlemsportræt: Bo Fritz Glöde

Bo Fritz Glöde - Privatfoto

Som noget nyt, vil vi i bladet have et medlemsportræt, hvor et af vores medlemmer fortæller om sig selv og sit virke som jordbruger. Denne gang går ordet til Bo Fritz Glöde, som driver gården Båstrup Skovgård nær Skanderborg ved siden af fuldtidsarbejde som landinspektør og blev medlem af bestyrelsen i 2020.

Mit navn er Bo Glöde og jeg har siden 2013 ejet og drevet gården Båstrup Skovgård nær Skanderborg sammen med min kone Gitte og vores 2 børn Esther (2004) og Adam

(2007). Gården er på knap 50 hektar hvoraf de godt 40 hektar er i omdrift, dvs. dyrkes med et sædskifte indeholdende korn nogle år og græs med kløverudlæg i andre. Hertil

kommer godt 8 hektar er eng og naturområder. Jeg er medlem af Frie Bønder - Levende Land, da jeg finder det vigtigt at arbejde for mere liv på landet. Vi driver gården som et deltidslandbrug, hvor vi begge arbejder fuldtid uden for gården. Det ensidige fokus i det traditionelle landbrug på effektivitet og volumen passer dårligt med Danmarks situation som et lille land med høje lønninger. Derfor mener jeg, at man bør gå i den stik modsatte retning og satse på mange mindre brug med fokus på kvalitet og høj forædling. Jeg ønsker mig flere kolleger og mere liv på landet.

Økologi og selvforsyning

Vi lagde ved købet af gården om til økologi og nyder at leve i sameksistens med vores omgivelser. Kært barn har som bekendt mange navne, og vi har været inspireret af tankerne i det der på et tidspunkt hed "Biodiversitetsgaarde" og vist siden "Arkegårde". Vi forsøger at skabe en holistisk enhed, hvor vores drift er selvforsynende og fungerer som et lukket kredsløb. Jeg er ikke blind for, at vi har nogle friheder, da vi tjener vores penge uden for landbruget, men det ville være skønt, hvis vi levede mere af produktionen på gården og mindre af tilskudsordninger. Desværre er der et meget ensidigt fokus og pres fra diverse lobbyer på støtteordninger baseret på kvantitet, effektivitet og stordrift. Vi lever decideret modsat. Vi producerer kvalitet til høj afregning og ofte i mindre mængder og i et langsommere tempo. Vi ønsker ikke at blive større, men har fra dag ét søgt at blive selvforsynende og fungere som et lukket kredsløb. Derfor satte vi kør ind for at passe natur- og engarealer. Samtidig kan køerne bruge det græs med kløverudlæg, som vi dyrker for skabe artsrigdom i jorden og opbygge humus ved

at have kløvergræs og drøvtyggere i sædskiftet. Siden 2016 har vi opskaleret dyreholdet til omkring 55 dyr i varierende aldre. Dette passer til vores behov for både afgræsning og gødning. Vi går efter høj kvalitet og laver korn til konsum i 2021 på kontrakt for Aurion. Kødet er 100% græsfodret og sælges via egen hjemmeside og en smule via nystartet gårdbutik.

Vi har nu et sædskifte, som består af 10 hektar permanent græs og natur, 10 hektar slætgræs (udlægsmarker med meget kløver), 10 hektar afgræsningsmarker og 20 hektar korn.

Markarbejde og drift

Vi laver alt arbejde selv, da en del af gårdens formål er at leve i pagt med naturen og stresse af i forhold til lønarbejdet. For at overkomme de store arealer har vi forholdsvis store maskiner. Jeg sår således med et 3 meter rotor-såsæt eller med en 6 meter såbedsharve og en 4 meter Nordsteen såmaskine. Høsten foregår med en Laverda 3790 16 fods mejetærsker. Vi deler en rendegraver til pasning af dræn mm. og så har vi minilæsser og møgspredere til pasning af køerne.

Vi er de sidste par år blevet flere landbrugere i lokalområdet, da 2 af mine naboer er startet op med pasning af egen jord. Det er dejligt at være sammen om at nyde naturen og iagttagelse årets gang. Netop denne sparing får jeg også i samværet i Frie Bønder - Levende Land. Det er for mig at se skønt, at vi kan tale sammen over markskellet i stedet for blot at se de store 6 eller 8 meters såsæt, som én gang om året kører næsten i døgn-drift i et eller 2 døgn på marken ved siden af, hvorefter man kun møder en sprøjte flere

gange i løbet af resten af sæsonen før høst. Vi har et samarbejde med en jæger som hjælper med foderpladser og vildtpleje og vi har en biavler til at passe bier på ejendommen.

Køer

Efter at have brakpudset engarealer én gang besluttede vi os for at få køer i 2014. Vi havde derfor i sommeren 2014 og 2015 2 hold ammekøer med kalve bestående af 4 køer og 8 kalve fra primo maj til ultimo november. Økonomien i dette setup var ikke prangende og vi nænnede ikke at slagte de 2 kvier, som havde sneget sig ind på gården i løbet af de første 2 år med køer. I 2016 byggede vi den gamle bindestald om til løsdrift og har siden haft omkring 55 dyr af varierende alder lige siden. Vi opdrætter dyrene udelukkende på græs, hvilket giver et meget sundt produkt med en sund fedtsyresammensætning og meget sunde dyr. Slagterierne vil helst have federe dyr og vi forsøger derfor at sælge kødet fra dyrene selv - blandt andet via vores hjemmeside. Vi har langsomt udvidet vores kunnen og har i 2020 også produceret økologisk glutenfri grynhavre.

Vitalitet, livskraft og gården som en organisme

I 2021 har vi besluttet at omlægge gården til biodynamisk produktion. Vi har været inspireret af biodynamikken siden vi startede op. Vi bruger kompost og importerer ikke konventionel gylle eller anden konventionel gødning. Derudover søger vi at fremme mest muligt biodiversitet ved fastholdelse af markskel, semi-holistisk afgræsning og vi har en lokal biavler til at stille bistader på ejendommen.

2021 bliver året hvor vi prøver at sprøjte for første gang. Der sprøjtes som minimum én

Morgendis - Privatfoto

gang med humuspræparat og én gang med kiesel. I modsætning til det konventionelle landbrugs sprøjten med gift, sprøjter vi her med liv og forsøger at vitalisere jorden og planterne. Humuspræparatet sprøjtes ud på jorden i dråbeform for at pøde jorden med den ønskede mikrobiologiske tilstand. Senere sprøjtes mindst én gang med kiesel, som forstøves ud på planterne for at styrke fotosyntesen. For dem som er mere nysgerrige på de biodynamiske metoder, findes der et hav af informative beskrivelser på hjemmesiden for Foreningen for Biodynamisk Jordbrug.

Vores stemme er vigtig

Frie Bønder - Levende Land er for mig det rigtige sted at være, da vi prøver at være talerør for flere bosatte på landet. Der er behov for et øget fokus på de mange penge, der postes i landbrug i dag. Desværre er landbrugsvarer i næsten hele verden kraftigt subsidieret med kunstigt lave priser til følge. Netop derfor har vi som samfund store muligheder for at præge udviklingen gennem støtteordninger. Meget påvirkes af lobbyvirksomheder med interesse i det industrielle landbrug, som ønsker at sælge alt fra flere maskiner, kunstgødning, gmo-såsæd

BÅSTRUP SKOVGÅRD
100% GRÆSFODRET

og sprøjtemidler til flere konsulenttimer, nye bygninger og altid højere effektivitet. Der er behov for en repræsentant for os, der ønsker muligheden for mere liv på landet, større diversitet og et langt større fokus på kvalitet. Jeg nyder arbejdet i foreningen om end tiden til at investere i dette arbejde ofte er klemt. Samtidig vil jeg meget gerne hjælpe andre som kæmper med at komme i gang med at få et økonomisk overblik eller videnskabsmæssigt sparring.

Og jeg vil altid gerne snakke om at sætte drøvtyggere i et mere positivt lys, men også om glæden ved at gå ind i en mere holistisk forståelse af det at dyrke landbrug. Jeg er sikker på, at fremtiden byder på et langt større fokus på kvalitet, der er afregningsmetoder på vej, som fokuserer på "Nutrition Density" istedet for mængde.

Til sidst vil jeg anbefale nogle inspirerende kilder til et alternativ til industrilandbruget.

Film: *Den Største Lille Gård* (Filmstriben)

Film: *Living Soil Health* (Youtube)

Allan Savory om holistisk afgræsning og mikroliv i jorden.

Web: Erik Frydenlunds hjemmeside

Youtube: Gabe Brown om No-till landbrug

Bog: Morgendagens Landbrug

Medlemsdebat- Formandens svar: Vi er og skal fortsat være foreningen for de frie bønder

Kære Andreas,

Tak for indlægget og stor tak for initiativet til både navnet og din rolle i oprettelsen af foreningen Frie Bønder - Levende Land.

Du rejser et relevant emne, som handler om vægtningen af delene af vores forenings navn - fremhæver vi Frie Bønder eller Levende Land og hvordan afspejler det det, som er vigtigt i foreningen?

Svaret er i mine øjne, at både Frie Bønder og Levende Land tilsammen stadig passer ganske godt til vort bagland og det vi mener er vigtigt. Den frie bonde er de mennesker og det erhverv, som vi repræsenterer og Levende Land det land, som vi drømmer om, med landdistrikter fulde af mennesker og biologisk mangfoldighed fra jordens mikroliv til fuglene på himlen.

Derfor synes jeg at Frie Bønder - Levende Land stadig er det bedste bud på navnet til vores forening. Ved et navneskifte risikerer vi at tabe meget af det, som tidligere medlemmer har bygget op og gøre det sværere for vores forening at markere sig. Ikke desto mindre skal vi være villige til ændringer, hvis vores formål og fokus ændrer sig og navnet dermed ikke længere afspejler foreningens virke. Det bliver der rig mulighed for at drøfte og debattere på vores kommende landsmøde d. 29. maj, hvor jeg håber at du vil give dit besyv med og forme foreningen fremadrettet.

Bedste hilsner
Tonny Hansen, formand

Af Gabriel Jimenez - Unsplash

Nyt fra bestyrelsen

Ny dato for landsmøde - lørdag d. 29. maj 2021

Vi så ingen anden udvej end at udskyde landsmødet som skulle være afholdt i februar. Det gældende forsamlingsforbud på 5 personer satte i sig selv begrænsninger for vores mulighed for at mødes fysisk. Vi drøftede muligheden for i stedet at afholde mødet online, men vi synes mødet mellem vores medlemmer er for vigtigt til at blive erstattet af et skærm-møde. Samtidigt er vi bekymrede for, at en online udgave af mødet ikke vil være hensigtsmæssigt for, at alle kan komme til orde i vores vigtige visionsdebat af foreningens fremtid.

Derfor valgte vi at fastholde det fysiske landsmøde. Hvis gældende retningslinjer og restriktioner tillader det, afholder vi Landsmøde 2021 lørdag d. 29. maj. Vi vender tilbage med flere informationer, når vi kommer lidt tættere på og er klogere på hvilke retningslinjer vi vil skulle overholde. Vi forventer dog, at mødet vil blive afholdt på midtfn som vanligt.

Vi krydser alt hvad vi har for, at vi kan gennemføre til den tid og vi er i fuld gang med planlægningen. Vi kan allerede nu afsløre at årets oplægsholder er Rasmus Willig, landbrugsdebattør og forperson for foreningen Andelsgårde. Foreningen har som formål at købe den danske landbrugsjord tilbage og dens første gård ligger i Melby i Nordsjælland og forpagtes af Nanna og Christopher, som driver en regenerativ

Af Elaine Casap - Unsplash

grøntsagsproduktion med lokal afsætning.

På Landsmødet skal der også blive vælges nye medlemmer til bestyrelsen og vi vil hermed gerne opfordre jer alle til at overveje om det kunne være noget for jer. Det er en unik mulighed for at sætte sig i styrerummet for vores forening, som er Danmarks eneste uafhængige forening for de mindre og alsidige jordbrug. Vi vil i den forbindelse også gerne minde om, at stemmeret er betinget af betaling af kontingent og opfordre til at få indbetalt kontingentet for 2021, hvis ikke allerede gjort. Information om indbetaling findes på vores hjemmeside.

